

Osim toga, moguće je ustanoviti stanovite sličnosti između renesansnog platonizma i Magnijeve filozofije. U pozitivnom aspektu njegove filozofije pojam svjetlosti igra središnju ulogu, imajući pritom i epistemološku i ontološku funkciju. Magni naglašava epistemološko značenje svjetlosti i njezinu temeljnu ulogu u spoznajnom procesu. Što se tiče ontološke funkcije, svjetlost je počelo koje povezuje sva bića sa savršenim bićem, jer je to savršeno biće – svjetlost.

Negativni aspekt Magnijeve filozofije sastoji se u specifičnom obliku antiaristotelizma, tj. u njegovoj kritici Aristotelove filozofije kao ateističke. I pozitivni i negativni aspekt Magnijeve filozofije nudi gledišta koja su konvergentna s filozofijom Frane Petrića.

U svom ću se izlaganju usredotočiti na Magnijev antiaristotelizam, koji je prvi put izričito artikuliran u njegovoj raspravi koja dokazuje opstojanje praznine (*Demonstratio ocularis*, 1647), potom u knjižici o Aristotelovu ateizmu (*De atheismo Aristotelis*, 1647) i napokon u njegovim sustavnim djelima: *Philosophiae Virgini Deiparae dicatae pars prima* (1648) i *Opus philosophicum* (1661).

ključne riječi: Valeriano Magni, Augustin, Bonaventura, renesansni platonizam, svjetlost, Frane Petrić, Aristotel, antiaristotelizam

SNJEŽANA PAUŠEK-BAŽDAR

Zavod za povijest i filozofiju znanosti, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb, Hrvatska /

Institute of the History and Philosophy of Science, Croatian Academy of Sciences and Arts, Zagreb, Croatia

RAZLIKE U SHVAĆANJU ALKEMIJSKOG NAUKA IZMEĐU SUVREMENIKA DANIELA ISTRANINA I PETRA BONA

Daniel Istranin svoju je poemu *Sulla pietra filosofale* (*O kamenu mudraca*) napisao oko 1320. godine, a Petar Bono svoje djelo *Pretiosa margarita novella* (*Novi dragocjeni biser*) oko 1330. Obojica su djelovali u Puli, prvi kao profesor gramatike, a drugi kao gradski fizik (liječnik). No, njihovi pristupi alkemijskom nauku bili su sasvim različiti, bilo da se radilo o shvaćanju materijalne ili duhovne komponente alkemije.

U teorijskom pristupu alkemijskom nauku Daniel se vraća staroj hermetičkoj tvrdnji o tome da priroda djeluje na način da »slično proizvodi slično«, pa

tako i »prirodno zlato proizvodi umjetno«. Stoga je smatrao da kamen mudraca mora sadržavati jedan dio prirodnog zlata i u tom je smislu opisao postupak za njegovu pripremu (živa, srebro, zlato). Također je opisao kako se iz tog kamena pripravlja eliksir života. Duhovnu je komponentu iskazao kroz zazivanje Isusa Krista, koji eksperimentatoru daruje neophodnu »poniznost, čistu dušu i savršenu misao«.

Petar Bono polazi od općeprihvaćene tradicionalne teorije o građi metala iz određenog omjera žive i sumpora, ali uvodi jedan svoj izvorni dodatak toj teoriji. On, naime, uvodi dvije vrste sumpora: jedan koji je obični ili zemljani sumpor i drugi koji je fini, suptilni sumpor, koji naziva 'sumporno ulje' (*oleum sulphuris*). Taj drugi sumpor je unutarnja toplina ili princip vatre određene tvari. Stoga je on smatrao da je kamen mudraca savršeno pročišćena živa, tzv. 'filozofska živa' (*mercurius philosophorum*), koja u sebi sadrži toplinu ili princip vatre. Duhovnu komponentu kamena Bono je iskazao tako što je kamen odredio korespondentom Isusa Krista u materijalnom, zemaljskom svijetu. Vjerovao je da je kamen 'eliksir' materijalnog svijeta, kao što je Isus Krist 'eliksir' duhovnog svijeta.

Ključne riječi: materijalna alkemija, duhovna alkemija, kamen mudraca, eliksir života, prirodno zlato, umjetno zlato, živa, sumpor, sumporno ulje, Isus Krist

Referat je izrađen u okviru projekta *Hrvatska filozofija i znanost u europskom kontekstu od 12. do 20. stoljeća* (br. 3524) koji podupire Hrvatska zaklada za znanost.

DIFFERENCES IN UNDERSTANDING ALCHEMY BETWEEN THE CONTEMPORARIES DANIEL OF ISTRIA AND PETAR BONO

It was around 1320 that Daniel of Istria wrote his poem *Sulla pietra filosofale* (*On the philosopher's stone*), and around 1330 Petar Bono his work *Pretiosa margarita novella* (*The new precious pearl*). Both were active in Pula, the former as a professor of grammar, and the latter as the town physician (doctor). But they had an entirely different approach to alchemy, whether it concerned the understanding of the material or spiritual component of alchemy.

In the theoretical approach to alchemy Daniel returned to the old Hermetic thesis that nature acts in such a way that "similar produces similar", hence "natural gold produces artificial gold". For this reason he believed that natural gold had to be a component of the philosopher's stone and in this regard described the process for its preparation (mercury, silver, gold). He also described the preparation of the elixir of life from this stone. Spiritual component

is expressed through the invocation of Jesus Christ, which endows the experimenter with the necessary “humility, pure soul and a perfect idea”.

Peter Bono embarked from the generally accepted, traditional theory of the structure of metals based on a specific ratio of mercury and sulphur, yet came forward with his own addition to the theory by introducing two kinds of sulphur: ordinary or earthy sulphur and a fine, subtle sulphur which he termed as ‘sulphur oil’ (*oleum sulphuris*). The latter sulphur is the internal heat or fire principle of a certain substance. Therefore, he in his opinion the philosopher’s stone is perfectly purified quicksilver, i.e. ‘philosophical mercury’ (*mercurius philosophorum*), which contains heat or the principle of fire. Bono expressed the spiritual component of the stone by appointing the stone a correspondent of Jesus Christ in the material, earthly world. He believed the stone to be an ‘elixir’ of the material world, just as Jesus Christ is the ‘elixir’ of the spiritual world.

Key words: material alchemy, spiritual alchemy, the philosopher’s stone, the elixir of life, natural gold, artificial gold, mercury, sulphur, sulphur oil, Jesus Christ

This work has been fully supported by Croatian Science Foundation under the project *Croatian Philosophy and Science in the European Context between the 12th and 20th Century* (no. 3524).

MATIJA MATO ŠKERBIĆ

Elektrostrojarska škola Varaždin, Hrvatska /

High School of Electrical and Mechanical Engineering Varaždin, Croatia

RUKOPISI ZABILJEŽENI RUKOM KAPUCINA MAKARIJA VARAŽDINCA U KNJIŽNICI KAPUCINSKOG SAMOSTANA U VARAŽDINU POČEVŠI OD 1739.

U knjižnici kapucinskoga samostana u Varaždinu sačuvana su tri rukopisa zabilježena rukom kapucina Makarija Varaždinca, a napisana na latinskom jeziku sredinom 18. stoljeća. Dva su rukopisa datirana na naslovnici.

Prvi ima naslov: *Cursus philosophicus Aristotelico-Thomisticus in lucem datus a R. P. Eligio Annaniensis Capuc.[ino] conscriptus a V. Fr. Maccario Varasdinensi eiusdem Instituti Studioso*. To su zabilješke studenta kapucina Makarija Varaždinca s predavanja njegova profesora filozofije Eligija, na učilištu u sastavu štajerske provincije otaca kapucina, a obuhvaćaju logiku, fiziku i metafiziku. Makarije je na naslovnici zabilježio da je predavanja počeo bilje-